

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Győri Ítéltábla a fellebbezési eljárásban a G. Ügyvédi Iroda által képviselt R. Díszlet- és Jelmeztervező Bt. felperesnek a dr. S. S. ügyvéd által képviselt V. Színház alperes ellen szerzői jogdíj és járulékai iránti perében a Veszprém Megyei Bíróság 2005. április 18. napján kelt 1.G.40.037/2004/19. sorszám alatti ítéletével szemben az alperes által 21. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán meghozta a következő

ÍTÉLETET:

Az ítéltábla a megyei bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érinti, megfellebbezett rendelkezéseit részben megváltoztatja és az alperest terhelő marasztalás tőkeösszeget 915.200,- (Kilencszáztizenötezer-kettőszáz) Ft-ra szállítja le.

A késedelmi kamatra vonatkozó rendelkezést annyiban változtatja meg, hogy 775.200,- (Hétszázhetvenötezer-kettőszáz) Ft tőke után 2005. szeptember 2. napjától a kifizetés napjáig a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal egyező mértékű kamatát; 56.000,- (Ötvenhatezer) Ft tőke után 2001. június 1. napjától 2001. december 31. napjáig évi 20%-os, 2002. január 1. napjától 2004. december 31. napjáig évi 11%-os, 2005. január 1. napjától a kifizetés napjáig a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal egyező mértékű kamatát;

28.000,- Ft (Huszonyolcezer) tőke után 2002. június 1. napjától 2004. december 31. napjáig évi 11%-os mértékű, 2005. január 1. napjától a kifizetés napjáig a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal egyező mértékű kamatát; 28.000,- (Huszonyolcezer) Ft tőke után 2004. június 1. napjától 2004. december 31. napjáig évi 11%-os mértékű, 2005. január 1. napjától a kifizetés napjáig a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal egyező mértékű kamatát; 28.000,- (Huszonyolcezer) Ft tőke után 2005. június 1. napjától a kifizetés napjáig a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal egyező mértékű kamatát fizesse meg az alperes.

Ezt meghaladóan az ítéltábla a keresetet elutasítja.

Az ítéltábla az elsőfokú bíróság perköltségre vonatkozó rendelkezését mellőzi, egyben kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 232.688,- (Kettőszázharminckettőezer-hatszáznyolcvannyolc) Ft első- és másodfokú perköltséget.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül a lelevezés terhe mellett rójon le további 59.180,- (Ötvenkilencezer-egyszáznyolcvan) Ft kereseti illetéket.

Kötelezi a felperest, hogy a Magyar Államnak külön felhívásra fizessen meg 83.100,- (Nyolcvanháromezer-egyszáz) Ft le nem rótt fellebbezési illetéket, ezen túlmenően a fellebbezési illetéket a Magyar Állam viseli.

Ez ellen az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

INDOKOLÁS:

A fellebbezési eljárásban irányadó tényállás szerint a felek között – a felperes beltagjával, R. E. jelmeztervező művésszel létesített több éves közalkalmazotti jogviszony, valamint folyamatos, de évente meghosszabbított megbízási jogviszony után – 2000. március 10. napján megbízási szerződés jött létre, amely alapján a megbízott felperes az alperesi színháznál vezető jelmeztervezői feladat ellátására volt köteles a 2000. augusztus 1. – 2001. július 31. napjáig terjedő időszakban. A felperes a megbízási szerződésben vállalta – egyéb mellett – három színdarab (Az István, a Táltos János és a Tíz kicsi néger) jelmezeinek teljes körű tervezését, a terv elfogadásokra jelmeztervek elkészítését, a terv elfogadásokon a részvételt, a próbákon és előadásokon a szakirányú értékelést, illetve a jelmeztár munkájának művészeti vezetését. A szerződésben a felperes díjazását a felek 100.000,- Ft + ÁFA / hónap összegben határozták meg. A szerződés külön nem tér ki a felperes által elkészített jelmezek alperesi felhasználási jogosultságára, a felperes azonban – hasonló tartalmú szerződések alapján – a korábbi évekből az alperes részére elkészített jelmezek alperesi felhasználását nem kifogásolta. A szerződést az alperes nevében V. L. igazgató írta alá, az nem tartalmazta az alpereshez a 2000 januárjától kijelölt önkormányzati biztos ellenjegyzését.

Az éves megbízási szerződéstől függetlenül 2000. május 9. napján eseti megbízási szerződés is létrejött a felek között, melyben a felperes vállalta az Ember tragédiája című dráma jelmezeinek tervezését 350.000,- Ft + ÁFA díjért. Ez a szerződés szintén nem tért ki a műjelmezeinek alperesi felhasználási jogosultságára.

Az alperes – arra való hivatkozással, hogy a 2000. március 10. napján kelt megbízási szerződés az önkormányzati biztos ellenjegyzése hiányában érvénytelen – 2000. június 20. napján újabb eltérő tartalmú megbízási szerződésajánlatot tett a felperesnek, melyet a felperes nem fogadott el. 2000. augusztus 23. napján az alperes a felek közötti megbízási szerződést azonnali hatállyal felmondta, a felperes munkavégzési mulasztásaira hivatkozással.

A felperes a megbízási szerződésekben vállalt jelmeztervezési munkákból az István című színmű jelmezeit még 2000. augusztusában elkészítette, a felperes jelmezeivel az alperes a színdarabot 2000. augusztus 20-án bemutatta. A Táltos János című darabra az alperes által 2000. augusztus 23-ára kitűzött tervelfogadáson a felperes beltagja megbetegedésére hivatkozással nem jelent meg, másnap az elkészült jelmezterveket telefaxon és ajánlott postai küldeményként is megküldte az alperesnek. A Tíz kicsi néger című színdarab elkészült jelmezterveit a felperes beltagja 2000. szeptember 1. napján a színdarab rendezőjének, V. L.-nek adta át, aki ekkor már nem volt az alperes igazgatója. A Táltos János és a Tíz kicsi néger című színmű jelmezterveit az alperes nem használta fel, a színdarabokat más jelmeztervező jelmezeivel mutatta be. A felperes a 2000. március 10. napján kelt megbízási szerződésben meghatározott feladatait, jelmeztervezésen túl – a felmondásra is figyelemmel – már nem végezte el.

A 2000. március 10. napján kelt szerződés alapján az alperes a felperesnek megbízási díjat nem fizetett. Az alperes által nem vitatottan átvett és felhasznált István című darab jelmezeiért 300.000,- Ft + ÁFA díjazást vállalt megfizetni külön szerződés alapján, de a tényleges kifizetésre nem került sor.

Az István című és a – szintén a felperes által készített – Gizella című darab jelmezeit a felperes hozzájárulása nélkül az alperes felhasználta a 2001., 2002., 2004. és 2005. évi – V. városában megtartott – művészeti fesztiválon, valamint a 2001. évben a Passauer Burgfeste

rendezvényén is. A 2003. évben a felperes az ilyen irányú felhasználáshoz a hozzájárulását megadta.

A felperes a többször módosított és a fellebbezési eljárásban leszállított keresetében kérte – egyrészt –, hogy a 2000. március 10. napján létrejött megbízási szerződés hatályossá nyilvánítását (Ptk. 237. § (2) bek.) követően az alperes fizessen meg a részére 1.200.000,- Ft + ÁFA (1.344.000,- Ft) megbízási díjat, valamint annak a 2005. szeptember 2. napjától a kifizetés napjáig járó késedelmi kamatát. Másrészt kérte az alperest kötelezni az István című darab jelmezeinek jogellenes felhasználásáért 400.000,- Ft + ÁFA, az Ember tragédiája című darab jogellenes felhasználásáért 300.000,- Ft + ÁFA és az István, valamint a Gizella című darabok jelmezei (különbféle színházon kívüli eseményeken történt ötszöri) jogellenes felhasználása miatt 500.000,- Ft + ÁFA, illetve az adott év június 1. napjától járó késedelmi kamatai „mint kártérítés” megfizetésére kötelezni.

Az alperes ellenkérelmében az István című darab jelmeztervezési munkái után 300.000,- Ft + ÁFA díjat vállalt megfizetni, ezen túl kérte a keresetet elutasítani. Az alperes védekezésében előadta, hogy a 2000. március 10. napján kelt megbízási szerződés érvényesen nem jött létre, mivel ahhoz a korabeli 217/1998. (XII. 30.) kormányrendelet 134. § (7) bekezdése előírta az önkormányzati biztos ellenjegyzését is, amely a konkrét szerződésről hiányzott. Hivatkozott arra is, hogy a felperesnek nemcsak három darab jelmezeit kellett volna megterveznie, hanem a megbízási szerződésekben felsorolt egyéb tevékenységeit is el kellett látnia, ugyanis díja ezen tevékenység ellenértékét is tartalmazza. Rámutatott, hogy a létre nem jött szerződés hatályossá nyilvánítása esetén elszámolásnak van helye, az pedig szakértő közreműködését igényeli. Előadta, hogy a Táltos János és a Tíz kicsi néger című darab jelmezterveit nem használta fel, ezért azok után a felperesnek szerzői jogdíj nem jár. Csatolta az Ember tragédiája című darab jelmeztervezésére kötött 2000. május 9. napján kelt megbízási szerződést, amely alapján 350.000,- Ft + ÁFA díjat fizetett a felperesnek. A felperes által tervezett jelmezek színházon kívüli felhasználásával összefüggésben azt adta elő, hogy nem is az alperes, hanem az önkormányzat volt a felhasználó.

Az elsőfokú bíróság fellebbezéssel támadott ítéletével kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 2.609.000,- Ft tőkét, abból 1.344.000,- Ft tőke után a 2000. szeptember 9. napjától, 1.265.000,- Ft tőke után a határozathozatal napjától járó „törvényes mértékű” késedelmi kamatát, továbbá 225.210,- Ft perköltséget.

Az elsőfokú bíróság határozatának indokolásában megállapította, hogy a felperes keresete alapos, ugyanis a 2000. március 10. napján kelt szerződés alapján a felperes a három darab jelmezterveit elkészítette. Az elkészített, de az alperes által fel nem használt Táltos János és Tíz kicsi néger jelmezeivel kapcsolatban igazoltnak találta, hogy a jelmezterveket a darabok rendezői átvették.

Az elsőfokú bíróság az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) kormányrendelet 134. § (5) bekezdése alapján megállapította, hogy a felek között 2000. március 10. napján létrejött megbízási szerződés csak a kirendelt önkormányzati biztos ellenjegyzése mellett lett volna érvényes, azonban az érvénytelen szerződést az elsőfokú bíróság a Ptk. 237. § (2) bekezdése alapján a határozathozatalig hatályossá nyilvánította, mivel az eredeti állapotot nem találta helyreállíthatónak. Az elsőfokú bíróság a hatályossá nyilvánított szerződés alapján a szolgáltatással egyenértékű ellenszolgáltatási elszámolását rendelte el. Úgy értékelte, hogy az alperes magatartása indította a felperest a szerződés alapján a kötelezettségei teljesítésére; mivel nem közölte a felperessel, hogy a szerződés

érvényességi kelléke az önkormányzati biztos ellenjegyzése. Az „elszámolás” során a hatályossá nyilvánított szerződésben kikötött havidíj alapján kötelezte az elsőfokú bíróság az alperest a fizetésre, utalva a kihallgatott V. L. tanú vallomására, amely szerint a szerződés nem tételezte fel a felperes állandó jelenlétét a színházban, hanem az csak a jelmeztervek elkészítésében, leadásában és a próbákon való jelenlétben merült ki.

Az elsőfokú bíróság alaposnak találta a felperes jelmezei utólagos felhasználás alapján előterjesztett keresetet is, mivel a felperes bizonyította mind a színházi, mind az azon kívüli felhasználást is. Megállapította, hogy a felhasználás a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) 94. §-ából következően jogosulatlanul történt, amelyért az alperes díjazással tartozik, annak összegét pedig a kereset szerint állapította meg.

Az ítélet ellen az alperes terjesztett elő fellebbezést az elsőfokú bíróság ítéletének részbeni megváltoztatása és a marasztalási összeg 300.000,- Ft-ra leszállítása, míg ezen túl a kereset elutasítása iránt.

Az alperes fellebbezése indoklásában előadta, hogy a 2000. március 10-i szerződéssel kapcsolatban a felperesnek tudnia kellett volna, hogy annak érvényességéhez szükséges az önkormányzati biztos ellenjegyzése, a szerződés érvénytelensége abból a tényből is kitűnhetett a felperes részére, hogy 2000. május 9. napján a tragédia jelmezeire eseti megbízási szerződést kötött az alperessel. Kifejtette, hogy a felperes kötelmei a 2000. március 10-i szerződésben a három tervezésen túl szélesebb körben kerültek megállapításra. Ezért szakértői vizsgálatot igényelt volna az, hogy a felperes tervezői munkán kívüli egyéb feladatai a kikötött éves megbízási díj milyen részét tették ki. Az elsőfokú bíróság pedig ezt a vizsgálatot mellőzte, csupán feltételezte, hogy a felperes maradéktalanul teljesítette kötelezettségeit. Indítványt terjesztett elő ezért szakértő perbevonására. A fellebbezésben az alperes azt is kifogásolta, hogy a jelmezek felhasználásával kapcsolatban az elsőfokú bíróság nem vizsgálta, hogy a felperes milyen összegű díjra tarthat igényt. Az István című darab jelmezeinek felhasználásáért 300.000,- Ft díjat vállalt megfizetni.

A felperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását és az alperes másodfokú perköltségben marasztalását indítványozta. A felperes a fellebbezési eljárásban maga is indítványozta a Szerzői Jogi Szakértő Testület kirendelését, annak megállapítására, hogy a felperest milyen összegű szerzői jogdíj illeti meg a jelmeztervezési tevékenységéért és az alperes jogosulatlan felhasználásáért.

Az alperes fellebbezése részben, az alábbiak szerint alapos.

Az ítéletábra elsődlegesen azt a kérdést tette a vizsgálat tárgyává, hogy a felek közötti jogviszonyra irányadó-e a 2000. március 10. napján kelt, határozott időre szóló megbízási szerződés. Az elsőfokú bíróság fellebbezéssel támadott ítéletében azt állapította meg, hogy a szerződés az alpereshez kijelölt önkormányzati biztos ellenjegyzése hiányában nem jött létre (Ptk. 215. § (1) bek.), arra az érvénytelenség jogkövetkezményeit kell alkalmazni (Ptk. 215. § (3) bek.), egyben a szerződést a Ptk. 237. § (2) bekezdés alapján hatályossá nyilvánította. Az alperes fellebbezése ugyan az elsőfokú ítélet ezen megállapításait nem érintette, viszont az alperes az eljárás során sem viszontkeresetben, sem érvénytelenségi kifogásban nem kérte a szerződés létre nem jöttének megállapítását, arra csupán védekezésében hivatkozott. (Pp. 139. §) A kereseti követelést megalapozó szerződés létre nem jöttét – csakúgy: semmisségét – ugyan a bíróság hivatalból is megállapíthatja, azonban az elsőfokú bíróság érvénytelenségre alapított elszámolását támadó fellebbezés folytán a fellebbezési eljárás során vizsgálendő volt

az is, hogy helytálló volt-e a megbízási szerződés létre nem jöttének elsőfokú ítéleti megállapítása.

A felek közötti megbízási szerződés megkötésekor hatályos, az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) kormányrendelet (a továbbiakban: R) 134. § (7) bekezdése (és nem: az elsőfokú bíróság által felhívott 134. § (5) bekezdése) szerint, amennyiben a költségvetési szervhez kincstári, illetve önkormányzati biztost jelöltek ki, akkor a kötelezettségvállalás – a kötelezettségvállaló és annak ellenjegyzésére jogosult személy aláírása mellett – a kincstári, illetve önkormányzati biztos külön írásbeli ellenjegyzése mellett érvényes.

Annak a kérdésnek a megválaszolásánál, hogy az alpereshez kijelölt önkormányzati biztos ellenjegyzése hiányában az alperes akkori igazgatója által a felperessel megkötött szerződés nem létezőnek minősül-e, az ítéletábra álláspontja szerint abból kell kiindulni, hogy az alperes – mint költségvetési szerv – jogi személy (Ptk. 36. § (1) bek.). A színház igazgatója – a nem vitathatóan megbízási díjra vonatkozó kötelezettségvállalást tartalmazó – szerződést nem a saját nevében, hanem a színház – mint költségvetési szerv – képviselőjeként kötötte meg (Ptk. 36. § (2) bek.). Ezen utóbbi törvényhely nem korlátozza a költségvetési szerv vezetőinek képviseleti jogát a polgári jogi jogviszonyokban harmadik személyekkel szemben sőt, a Ptk. 37. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a költségvetési szerv vezetője által képviselt költségvetési szervezet felelőssége akkor is megállapítható, ha képviselője a költségvetését meghaladó mértékben vállalt a nevében kötelezettséget. Ezekre figyelemmel hasonló esetekben a bírósági gyakorlat (BH 2000/214., BH 2000/69., Legfelsőbb Bíróság Gfv.X.32.384/1999/6.szám) úgy foglalt állást, hogy a költségvetési szerv törvényes képviselője általi kötelezettségvállaláshoz – külön jogszabályban előírt – ellenjegyzésnek csupán a költségvetési szerv szervezetén belüli „belső kogenciája” van, az ellenjegyzés elmaradása azonban nem vezethet a jóhiszemű, külső harmadik személyekkel szembeni kötelezettségvállalást tartalmazó szerződések érvénytelenségéhez, avagy létre nem jöttéhez. Így a R. 134. § (7) bekezdésében előírt ellenjegyzés elmaradása csupán az alperesi költségvetési szervben belül levonható jogkövetkezménnyel járhat, nem érinti viszont a megbízási szerződés létrejöttét az abban vállalt jogokat, illetve kötelezettségeket. Az elsőfokú bíróság tehát tévedett, amikor az ellenjegyzés hiánya folytán a Ptk. 215. § (1), (3) bekezdése szerint az érvénytelenség jogkövetkezményeit alkalmazta a szerződésre.

A felek között tehát 2000. március 10. napján érvényesen létrejött megbízási szerződést az alperes azonban 2000. augusztus 23. napján – nyilatkozata tartalma szerint – azonnali hatállyal felmondta, mely jogosultság a Ptk. 483. § (1) bekezdése alapján megillette. A szerződés az abban kikötött határozott idő eltelte előtt szűnt meg, így a felperes a Ptk. 478. § (3) bekezdése alapján díjának tevékenységével arányos részét követelhet.

Ezért az ítéletábrának a fellebbezés alapján a fellebbezési eljárásban vizsgálnia kellett, hogy

- a szerződés alapján a felperes milyen mértékű tevékenységet fejtett ki, mely szerződési kötelmeit teljesítette, és milyen összegű az azokkal arányos megbízási díj,

- milyen típusú szerződés jött létre a felek között, tartós megbízási szerződés, avagy annak elnevezésétől függetlenül – munkaviszony jellegű jogviszony keretein belül létrehozandó szerzői műre vonatkozó szerződés (a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) 30. § (7) bek.), mivel ez a kérdés a felperes díjigényét lényegesen befolyásolja,

- a főként jelmeztervezésre irányuló szerződés magában foglalta-e az elkészült jelmezek felhasználására vonatkozó engedélyt (Szjt. 42. § (1), (3) bek., 43. 0. (5) bek.),
- a felhasználási engedély 2000. szeptember 28-i visszavonása járt-e a jogosulatlan felhasználás jogkövetkezményeivel (Szjt. 53. 0. (1), (2) bek.),
- az alperes színházon kívüli felhasználása milyen jogkövetkezménnyel járhat.

A bírói gyakorlat következetes abban a kérdésben, hogy a szerzői mű létrehozására irányuló jogviszonyban a szerzői alkotás értékével arányos díj megállapítása szakkérdés, amely a Pp. 177. § (1) bekezdése alapján szakértő kirendelését indokolja (BH 1993/295., Legfelsőbb Bíróság Pfv.IV.20.212/2004/5., Pf.IV.22.383/1997/4.szám). Szakértői bizonyítás hiányában, vagy a lefolytatott bizonyítás eredménytelensége esetén pedig a szerzői művel arányos díjat a bíróság a Pp. 206. § (3) bekezdése alapján a per összes körülményeinek mérlegelésével belátása szerint határozza meg.

Az elsőfokú eljárásban az alperes védekezésében ugyan hivatkozott arra, hogy a felperest megillető díj összegének meghatározása szakértői bizonyítást- igényel, azonban – bizonyítási indítvány hiányában – az elsőfokú eljárásban szakértői bizonyításra nem került sor. A felperes a fellebbezési eljárásban indítványozta a szakértői bizonyítást és a Szerzői Jogi Szakértő Testület (Szjt. 101. §) kirendelését a vitás kérdésekre. Ez az indítvány nem ütközött a Pp. 235. § (1) bekezdésében meghatározott tilalomba, ugyanis az elsőfokú eljárásban az elsőfokú bíróság a Pp. 3. § (3) bekezdése alapján nem tájékoztatta a felperest a bizonyítandó tényekről és nem hívta fel azokra vonatkozóan bizonyítási indítvány előterjesztésére, határidő megjelölésével és a mulasztás jogkövetkezményére (Pp. 141. § (6) bek.) figyelmeztetéssel. Elmulasztotta az elsőfokú bíróság az arra vonatkozó tájékoztatást is, hogy szakértői testület igénybevitelére van szükség. Így a bizonyítás indítványozását a felperes alapos okból mulasztotta el az elsőfokú eljárásban. Ezért az ítéletábla a fellebbezési eljárásban a felperes bizonyítási indítványának helyt adva a Szerzői Jogi Szakértő Testületet rendelte ki a felperest megillető megbízási- és felhasználási díj összegének meghatározására.

A Szerzői Jogi Szakértő Testület a 2006. május 24. napján kelt szakértői véleményében a felperest megillető díjak tekintetében – a felperes által készített pontos jelmeztervdokumentáció ismeretének hiányában – nem nyilvánított véleményt. A szakértő testület viszont az ügyre tartozó szerzői jogi jogkérdésekben véleményt nyilvánított. Ezek releváns lényege szerint a jelmezek használata nem minősül a jelmezterv többszöri felhasználásának. A jelmezek csak egy-egy előadás összefüggésében speciálisak, előadáson kívüli használatuk során csupán egyszerű kellékek. Szerzői jogi díjigény csak elkészített és elfogadott jelmeztervek után jár, viszont a jelmezek felhasználása után nem. A színházi gyakorlatban általánosságban nem jellemző, hogy a jelmeztervező a jelmezek más célú felhasználását kizárná, vagy korlátozná.

Az ítéletáblát a Szerzői Jogi Szakértő Testület aggályos szakvéleménye (Pp. 182. § (3) bek.), így különösen a szerzői jogi jogkérdésekben kifejtett álláspontja nem köti. Az ítéletábla nem értett egyet a szakértő testület szakvéleményével abban a vonatkozásban, hogy szerzői jogi díjigény csak elfogadott jelmeztervek után jár; a jelmeztervek alapján elkészített jelmezek felhasználása után – általánosságban – nem jár díj; és abban a kérdésben sem, hogy a jelmezek előadáson kívüli használat során csupán egyszerű kellékek lennének.

A „vezető jelmeztervezői feladat teljesítésére” vonatkozó szerződés ugyan lényegét illetően tevékenységi kötelem (a Ptk. 474. § (1) bek. szerinti megbízás), amely azonban eredménykötelmi elemekkel (a Ptk. 389. §-ában szabályozott vállalkozási szerződés) vegyes, hiszen a konkrétan meghatározott jelmeztervek – mint eredmény – produkálását a művész vállalta. A megbízó utasításainak megfelelően elkészített jelmeztervekkel e részében a szerződést teljesítette, díja csak hibás teljesítés, illetve a szerződés idő előtti megszűnése esetén csökkenthető. A jövőben megalkotandó szerzői műre vonatkozó szabályok (Szjt. 49. §) is csak abban az esetben teszik lehetővé a megbízó díjfizetés alóli mentesülését, amennyiben a szerző az el nem fogadott szerzői mű kijavítását alapos ok nélkül megtagadja, avagy határidőre nem végzi el. Még a felhasználói céloknak a kijavítás után sem alkalmas szerzői mű után is mérsékelt díjazás jár. (Szjt. 49. § (4) bek.) Az említett jogszabályokban az szűrhető le, hogy a megbízási szerződés megkötését követően a szerzői mű megalkotója nem hozható olyan helyzetbe, hogy az esetlegesen megváltozott megbízói igény folytán, a megbízó az elfogadás hiányára hivatkozva megtagadhatta a díj fizetését. Ezért az ítéletábla álláspontja szerint a megbízó által el nem fogadott szerzői mű – így jelmezterv – után a tevékenységgel arányos díj jár.

Az Szjt. 1. § (2) bekezdése – az a.)-o) pontokban – csak példálózóan sorolja fel az egyes védelem alatt álló alkotásokat és nem tartalmaz olyan korlátozó rendelkezést, amely bármely szerzői művet, alkotást – annak sajátossága okán – kizárna a jogi védelemből. A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni eredeti jellege alapján illeti meg (Szjt. 1. § (3) bek.). Ezért – függetlenül attól, hogy az Szjt. 1. § (2) bekezdés n.) pontja nem említi a védelem alatt álló alkotások között a jelmeztervek alapján készült jelmezeket – nem állapítható meg az, hogy a jelmeztervek alapján elkészült jelmezek ne minősülnek szerzői jogi védelem alatt álló szerzői műnek. A felperes által az iratokhoz becsatolt fényképfelvételek és egyéb adathordozók, valamint az elsőfokú eljárásban lefolytatott bizonyítási eljárás során kihallgatott tanúk (dr. Cs. J.-né, K. Gy., V. L.) vallomása alapján kétségtől megállapítható, hogy a felperes által különböző felhasználók részére készített jelmezek – más jelmeztervezők munkáival össze nem téveszthető – egyéni, eredeti sajátosságokkal rendelkeznek és – az alperes által sem vitatottan – kiemelkedő művészeti kvalitást testesítenek meg. Ezért az ítéletábla álláspontja szerint nemcsak a felperes által elkészített jelmeztervek, hanem az azok alapján megvalósult jelmezek is szerzői műként szerzői jogi védelem alatt állnak, melyek felhasználására és a felhasználás engedélyezésére a felperes szerzőnek az Szjt. 16. § (1) bekezdés alapján kizárólagos joga van. Ebből az okfejtésből pedig az ítéletábla tévesnek tartja a szakértő testület azon megállapítását, hogy a felperes jelmezeinek felhasználása után – általánosságban – díjazás nem jár, mivel ez a megállapítás az Szjt. 16. § (4) bekezdésébe ütközik.

Az ítéletábla előző megállapításából az is fakad, hogy az ítéletábla meggyőződése szerint a jelmeztervek alapján készült felperesi jelmezeknek nemcsak azon konkrét színházi előadáson belül van egyéni eredeti jellege, amelyhez készítették, hanem a színházi előadáson – és magán a színházon – kívüli felhasználás esetén is, azok csupán – szerzői jogi védelem alatt nem álló – színházi kellékeknek nem minősíthetőek.

Az aggályos szakvéleményt hozó és eredménytelen szakértői bizonyítást követően az ítéletábla a fent említett vitás kérdések közül azt vizsgálta, hogy a felek között 2000. március 1. napján létrejött szerződés szerzői mű munkaviszony jellegű jogviszonyban történő létrehozására irányult (Szjt. 30. §), avagy megbízási szerződés (Ptk. 474. §) keretében kifejtendő tevékenységre. A bírósági gyakorlat (pl: BH 2003/213., Fővárosi Ítéletábla 3.Pf.20.870/2004/1., Szegedi Ítéletábla Pf.III.20.010/2005/2.szám) a munkaviszony, illetve a

munkaviszony jellegű jogviszony ismervét úgy határozza meg, hogy a munkát elvállaló kötelezett állandóan, rendszeres jelleggel a munkáltatótól függő helyzetben, utasításai alapján szoros munkaidőben köteles a tevékenységet ellátni, míg a kötetlen időben saját eszközökkel és költséggel ellátandó tevékenységre irányuló jogviszony polgári jogi elemeket hordoz. A konkrét perbeli szerződés szerint a felperes – illetve belfagya – vezető jelmeztervezőként három színpadi mű jelmezeinek megtervezésére; az előadásokon, értekezleteken, tervfogadásokon való részvételre, illetve a jelmeztár munkájának művészeti vezetésére volt köteles. Meghatározott munkaideje nem volt, az alperesen kívül más felhasználóknak is tervezhetett és tervezett. Az említetteken túl tevékenysége nem igényelte a színházban való állandó jelenlétet. Mindezekből az szűrhető le, hogy a felek között létrejött jogviszony nem munkaviszony jellegű jogviszony, hanem eredményességi elemeket is tartalmazó – tevékenységkötelem, azaz megbízási szerződés volt.

A felperes módosított, leszállított keresetében (Gf.10.) az Szjt. 94. § (2) bekezdésére hivatkozással kártérítést igényelt az István és az Ember tragédiája című műhöz készített jelmezei színházi, valamint az István és a Gizella című darabokhoz készített jelmezei színházon kívüli jogosulatlan felhasználása miatt. A kártérítés általános szabályai szerint (Ptk. 339. § (1) bek.) azonban a felperesnek tényállítást, illetve bizonyítási indítványt kellett volna előterjesztenie a kártérítés általános elemeire nézve, azonban a felperes a jelmezek jogosulatlan felhasználásával összefüggésben jogellenes felróható alperesi magatartást nem állított. Tényállítása csupán a felhasználási engedély nélküli jogosulatlan felhasználásra (Szjt. 16. § (6) bek.) terjed ki, melynek eredményeként az Szjt. 94. § (1) bekezdésében meghatározott – objektív – jogkövetkezmények igényelhetőek. Ezért az ítéletábla a jogosulatlan alperesi felhasználásra hivatkozó, de „kártérítés” elnevezésű keresetrészt – annak tartalma szerint (Pp. 3. § (2) bek.) – a jogosulatlan felhasználással előállt alperesi gazdagodás visszatérítése iránti keresetnek (Szjt. 94. § (1) bek. e) pont) tekintette.

Annak a kérdésnek az eldöntésénél, hogy a szerző felperes a színházon belül felhasznált István és Ember tragédiája című művek felhasználásáért igényelhet-e – a jelmeztervek elkészítéséért járó megbízási díjon túl – felhasználási díjat jogosulatlan felhasználásra hivatkozással, az ítéletábla álláspontja szerint – eltérő szerződési kikötés hiányában – abból kellett kiindulni, hogy a jövőben megalkotásra kerülő szerzői mű létrehozására irányuló szerződésnél vélelem szól amellest: az átadott szerzői művet a megbízó felhasználhatja, így az elkészítésre kötött szerződés egyúttal felhasználási szerződés is. Vélelem áll fenn amellest is, hogy a szerződésben kikötött díj a felhasználás ellenértékét (a szerzői jogdíjat) is magában foglalja (Szegedi Ítéletábla Pf.20.119/2005. számú ügyében született határozat). Amennyiben pedig a szerző azt állítja, hogy a tervezésre irányuló szerződés nem terjed ki a mű felhasználásának engedélyezésére, azt a szerzőnek kell bizonyítania.

Ebben a körben a felperes helytállóan hivatkozott az Szjt. 42. § (3) bekezdésére, amely szerint – ha a felhasználási szerződés tartalma nem állapítható meg egyértelműen – a szerző számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni. Tekintetbe kellett azonban venni az Szjt. 43. § (5) bekezdésének rendelkezését is, amely szerint, ha a szerződés nem jelöli meg azokat a felhasználási módokat, amelyekre az engedély vonatkozik, illetve nem határozza meg a felhasználás megengedett mértékét, az engedély a szerződés céljának megvalósításához elengedhetetlenül szükséges felhasználási módra és mértékre korlátozódik. Jelen esetben ugyanis a felek között – bár évenként meghosszabbított, de – hosszú évekre visszamenő megbízási jogviszony állt fenn, melyet megelőzőtt a felperes belfagjának ugyancsak jelmeztervezésre irányuló közalkalmazotti jogviszonya. Ez a tartós jogviszony kölcsönös ismertségen és elismertségen alapult, a jelmeztervezői szakmában országos hírnévre szert tett

felperesi beltag tervezése rangot adott az alperes színháznak (V. L. tanúvallomása), míg a felperes számára kellő anyagi stabilitást adott az alperestől húzott rendszeres jövedelem és az alperesi bizalmat jelezte a felperes vezetőségi tagsága. A tartós bizalmi jogviszonyban a felperes – saját előadása szerint (Gf.10. 3. oldal) – maga sem igényelt az elkészített jelmeztervek felhasználása után díjazást, a 2000. március 10-i megbízási szerződés augusztus 23-i felmondását megelőzően. Az itt felhozott tényekből és körülményekből az a következtetés vonható le, hogy a 2000. március 10-i, valamint az Ember tragédiája jelmezeinek felhasználására irányuló 2000. május 9-i szerződés megkötésekor a felperesi szervezeti képviselő – úgy is, mint az alperes vezetőségi tagja – hozzájárult az általa elkészített jelmezek alperesi színház általi felhasználásához, – mint a megkötött szerződések céljának megvalósításához elengedhetetlenül szükséges mértékű felhasználáshoz. Ezen vélelem megdöntésére alkalmas tény a felperes nem bizonyított és nem is állított.

Az nem vitás, hogy a felperes – a szerzői jogi kérdésekben járatos jogi képviselő által elkészített és ellenjegyzett – 2000. szeptember 28. napján kelt levelében figyelmeztette az alperest, hogy jelmezeit jogosulatlanul használja fel. A levélben foglaltak – azok tartalma szerint – a felhasználásra vonatkozó korábbi engedély visszavonásának minősültek. (Szjt. 11. §, 53. § (1) bek.) Az Szjt. 53. § (2) bekezdése azonban úgy rendelkezik, hogy a felhasználási szerződésre vonatkozó felmondási jog gyakorlásának feltétele, hogy a szerző adjon biztosítékot a nyilatkozat időpontjáig felmerült kár megtérítésére. Jelen esetben ennek a biztosítéknak a felperes jelmezeivel játszott színpadi művek ismételt jelmeztervezési díjaival kellett arányban állnia. A felperes azonban felmondásakor (a felhasználási engedély visszavonásakor) biztosítékot nem adott, nem is említett, ezért a visszavonás jogosultsága meg sem illette.

Az említettekben az ítéletábra azt a következtetést vonta le, hogy a 2000. március 10-én és 2000. május 9. napján kelt – jelmeztervek elkészítésére is irányuló – megbízási szerződés kiterjedt az elkészült jelmezek felhasználására is, azaz a felperes a jogosulatlanul állított felhasználásért felhasználási díjat (a gazdagodás visszatérítését) nem igényelhet. Ezért a felperes keresete az István és az Ember tragédiája című darabok jelmezei után követelt, összesen 700.000,- Ft + ÁFA összeg tekintetében alaptalan.

A 2000. március 10. napján kelt szerződés alapján a felperest megillető – a teljes megbízási díjból kiindulva, de az elkészült jelmezekre tekintettel megállapítandó – arányos díj (Ptk. 389. § (1) bek.) szakértői vélemény hiányában (Tv. 206. § (3) bek.) történő meghatározásánál az ítéletábra a szerződésben meghatározott felperesi kötelezettségekből, az azok ellátásához szükséges munka jellemzőire vonatkozó perbeli adatokból és a szerződés maradéktalan teljesítése esetére kikötött díjból (1.200.000,- Ft + ÁFA) indult ki. A szerződés a három jelmezterv elkészítését túlmenően a felperes kötelezettségévé tette az előadásokon való közreműködést, az értekezleteken és tervfogadásokon való részvételt és a jelmeztár munkájának művészeti vezetését is. A felperes beltagja személyes előadása szerint (20.233/2003/5., 15. tjk.) a megbízási díj lényegében a tervezések ellenértéke volt havi bontásban, az azon kívüli egyéb tevékenységek legfeljebb 3-4 munkanapot tettek ki, azok ellenértéke legfeljebb a díj 2%-a. Ezzel szemben az alperes korabeli megbízott igazgatója (K. H.) személyes előadása (20.233/2003/17. tjk.) azt tartalmazza, hogy a vezető jelmeztervező feladatai az alperes szervezeti- és működési szabályzatában voltak meghatározva, és a tervezésen kívül az egyéb feladatok a ráfordított munka egyharmadát sem tették ki. Az a perben nem volt vitás, hogy a felperes a megbízási szerződés alapján, az alperes korai felmondása miatt a jelmeztervek elkészítésén túlmenően tevékenységet nem fejtett ki. Az írásbeli szerződés és az annak tartalmára vonatkozó perbeli nyilatkozatok alapján ezért az

ítélőtábla arra a meggyőződésre jutott (Pp. 206. § (1) bek.), hogy a három jelmezterv elkészítésével a felperes a szerződést 80%-os arányban teljesítette és ezzel arányos díj illeti meg. (Ptk. 478. § (3) bek.)

Az ítélet tábla ezen következtetés levonásánál figyelemmel volt arra is, hogy az István című színmű jelmezeit a felperes nemcsak elkészítette, hanem azt a szerződés alapján az alperes fel is használta. A felperes által az iratokhoz bizonyítékként csatolt (20.233/2003/5., Gf. 10.) más megbízóktól származó tervezési- és felhasználási díjra figyelemmel ezért az ítélet tábla az István című darab jelmeztervei elkészítéséért és felhasználásáért 400.000,- Ft + ÁFA (448.000,- Ft) díjat határozott meg.

A Táltos János című darab jelmezterveit a felperes elkészítette, azokat 2000. augusztus 24. napján az alperesnek megküldte, ezt a tényt alátámasztja az elsőfokú eljárásban kihallgatott V. L. és K. Gy. tanúk vallomása is. A jelmezterveket ugyan az alperes nem használta fel, azonban azok elkészítése – az említett tanúk vallomása, valamint a felperes beltagjának alperes által nem cáfolt személyes előadása szerint – a Néprajzi Múzeumban folytatott komoly előtanulmányokat igényelt, illetve a felperes a jelmezekhez szükséges egyes ruhadarabokat már erdélyi útja során megvásárolta. Ezekre a tényekre, valamint arra is figyelemmel, hogy a fent kifejtettek szerint az elkészült mű elfogadásának hiánya a díjigényt nem szünteti meg, legfeljebb mérsékli, az ítélet tábla a Pp. 206. §-a hivatkozott rendelkezései szerint a Táltos János jelmeztervei után a felperest megillető díjat 300.000,-Ft + ÁFA (336.000,-Ft) összegben határozta meg.

A Tíz kicsi néger jelmezterveit a felperes elkészítette és azt személyesen adta át a darab rendezőjének V. L.-nek. A rendező tanúvallomása szerint a tervek elkészítése a jelmeztervezőtől egy-két havi felkészülési időt igényelt. Ezért az ítélet tábla egyéb peradat hiányában a tervek elkészítéséért a felperesnek járó megbízási díjat ebben az esetben 260.000,- Ft + ÁFA (291.200,- Ft) összegben állapította meg.

A 2000. március 10. napján kelt megbízási szerződés alapján mindösszesen így a felperest 960.000,- Ft + ÁFA (1.075.200,- Ft) díj illeti meg, az ezen túli díjra vonatkozó kereset alaptalan.

Az alperes utóbb nem vitatta, hogy a 2001-2002., 2004-2005. években a felperes külön felhasználási engedélye nélkül az István és Gizella című darabokhoz készített felperesi jelmezeket – színházon kívül – V. város művészeti fesztiválján, illetve 2001-ben a Passauer Burgfesten felhasználta. Védekezése csak arra terjedt ki, hogy a valóságos felhasználó nem az alperes, hanem a városi önkormányzat volt.

Az ítélet tábla által kifejtettek szerint a felperes jelmeztervei alapján elkészített jelmezek szerzői műként szerzői jogi védelem alatt állnak, felhasználásukért – általában, eltérő kikötés hiányában – díjazás jár (Szjt. 16. § (4) bek.). A felek között 2000. március 10. napján létrejött megbízási szerződés tartalmához, az abból következő felhasználás megengedett mértékéhez (Szjt. 43. § (5) bek.) az ítélet tábla álláspontja szerint nem tartozott hozzá – külön engedély hiányában – a jelmezek színházon kívüli felhasználása. Ezért az alperes azzal, hogy jelmeztárából az ünnepi eseményeken történő felvonuláshoz a jelmezeket kiadta, a felperes szerzői műveit jogosulatlanul használta fel. (Szjt. 16. § (6) bek.)

A felperes a jogosulatlan felhasználás jogkövetkezményeként ugyan kártérítést (Szjt. 94. § (2) bek.) igényelt, azonban a kérelmet – a már említettek szerint – az ítélet tábla a

vagyoni jogok megsértése objektív jogkövetkezménye (Szjt. 94. § (1) bek. e) pont) iránti keresetnek tekintette. Az alperes önkormányzat általi felhasználásra vonatkozó védekezése azért irreleváns, mert az Szjt. 46. § (3) bekezdése szerint hozzájárulás nélküli további felhasználási engedély kiadása esetén a felhasználó és a jogszerző egyetemlegesen felel a jogosulatlan felhasználás következményeiért.

Az ítélet tábla a Pp. 206. § (3) bekezdése alapján egy-egy színházon kívüli felhasználásért a megtérítendő gazdagodás összegét 25.000,- Ft + ÁFA – 25.000,- Ft + ÁFA összegben állapította meg, figyelemmel a felperest jelmeztervezésért megillető és megállapítható díjakra is. (Összesen 125.000,- Ft + ÁFA = 140.000,- Ft)

Összességében a felperes keresete 1.215.200,- Ft tőke erejéig alapos, míg ezen túlmenően alaptalan.

Az alperes fellebbezése nem érintette az elsőfokú ítéletnek az alperest 300.000,- Ft tőkeösszegben marasztaló rendelkezését (az István c. darab jelmezterveinek elkészítéséért járó díj), ezért az elsőfokú bíróság ítéletének ezen rendelkezése már első fokon jogerőre emelkedett (Pp. 228. § (4) bek.). A nem vitatott 300.000,- Ft díj beszámít a felperesnek összességében járó 1.215.200,- Ft-os marasztalási összegbe. Erre figyelemmel az ítélet tábla az elsőfokú bíróság ítélete megfellebbezett rendelkezéseit úgy változtatta meg, hogy az alperest terhelő marasztalás tőkeösszegét 915.200,- Ft-ra szállította le. A fellebbezési eljárásban módosított kereset alapján (Pp. 247. § (1) bek. b.) pont) 775.200,- Ft tőkeösszeg után az ítélet tábla 2005. szeptember 2. napjától a kifizetés napjáig kötelezte az alperest a Ptk. 301. § (1) bekezdésében meghatározott mértékű késedelmi kamat megfizetésére; míg a színházon kívüli felhasználások esetében a felhasználások éve június 1. napjától a kifizetés napjáig járó késedelmi kamat megfizetésére. Ezt meghaladóan a keresetet az ítélet tábla elutasította.

Az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatása kiterjedt a perköltség viselésére is. A per tárgyának értéke 2.544.000,- Ft-ban állapítható meg, ezért a pernyertesség-pervesztesség aránya az alperesre kedvezőbb 48/52%-ban.

A felperesnek az elsőfokú eljárásban a lerovandó 152.600,- Ft kereseti illeték, az érdekében eljáró jogi képviselő ügyvédi munkadíja és a korábbi másodfokú eljárás költsége (43.000,- Ft) merült fel perköltségként. Az alperes javára a korábbi másodfokú eljárásban a másodfokú bíróság 40.000,- Ft perköltséget állapított meg, valamint érdekében is jogi képviselő járt el. Az ítélet tábla a feleket az elsőfokú eljárásban képviselő ügyvédek munkadíját a 8/2002. (III. 30.) IM rendelet alapján 120.000,- Ft + áfa - 120.000,- Ft + áfa (144.000,- 144.000,- Ft) összegben határozta meg. Így összesen a felperesnek az elsőfokú eljárásban 339.600,- Ft, az alperesnek 184.000,- Ft perköltsége merül fel, melyekből a pernyertességi arányra figyelemmel a Pp. 78. § (1) bekezdése és 81. § (1) bekezdése alapján az alperes tartozik a felperesnek megfizetni 67.328,- Ft-ot.

A fellebbezési eljárásban a per tárgyának értéke 2.309.000,- Ft-ban, a pernyerés-pervesztés aránya az alperesre kedvezőbb 40/60%-ban határozható meg. Az alperest illetékmentesség illeti (It. 5. § (1) bek.), ezért a 138.500,- Ft fellebbezési illetéket (It. 46. § (1) bek.) nem kellett lerónia. A feljegyzett fellebbezési illetékből a Pp. 78. § (1) bekezdése és a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13-14. §-a alapján a felperes 83.100,- Ft-ot tartozik viselni, míg a fennmaradó összeget a Magyar Állam.

A fellebbezési eljárásban a felperes perköltségeként merült fel a szakértői testület szakvéleményére előlegezett 216.000,- Ft szakértői díj, valamint a jogi képviselével felmerült ügyvédi munkadíj. A felperest képviselő ügyvéd munkadíját az ítélet tábla a Gf.30/F/1. szám alatt becsatolt megállapodás alapján, azt nem érintve 250.000,- Ft + áfa (300.000,- Ft) összegben határozta meg (32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet) (R) 2. § (1) bekezdés a) pont). A fellebbezési eljárásban az alperes képviselével felmerült ügyvédi munkadíjat az ítélet tábla a R. 3. § (2), (4)-(6) bekezdései alapján 57.000,- Ft + áfa (68.400,- Ft) összegben állapította meg. A fellebbezési pernyerés arányára figyelemmel az alperes az előlegezett fellebbezési perköltségekből 165.360,- Ft-ot tartozik megfizetni a felperesnek (az első- és másodfokú eljárásban összesen 232.688,- Ft-ot).

A felperes – annak ellenére, hogy az It. 42. § (1) bekezdés a.) pontja alapján a 2.544.000,- Ft pertárgyérték után 152.600,- Ft kereseti illetéket kellett volna lerónia – az elsőfokú eljárásban csupán 93.420,- Ft kereseti illetéket rótt le, további illeték lerovására az elsőfokú bíróság nem hívta fel. Ezért az ítélet tábla az eljárást befejező másodfokú határozatban kötelezte a felperest további 59.180,- Ft kereseti illeték lerovására az Art. 113. § (1) bekezdése szerint lelet terhe mellett.

Győr, 2006. október 26. napján

Dr. Zámbó Tamás s.k. a tanács elnöke

Dr. Ferenczy Tamás s.k. előadó bíró

Dr. Maurer Ádám s.k. bíró